

Handläggare: Hanna Markkula
Telefon: 08-508 10 133

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
sammanträde 090122

Planering för boenden för äldre i Stockholms stad - svar på remiss

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen

Göran Månsson
stadsdelsdirektör

Marianne Snell
avdelningschef

Sammanfattning

Äldrenämnden har under 2008 haft i uppdrag att, i samarbete med kommunstyrelsen, genomföra en kartläggning av särskilda boenden för äldre, bedöma efterfrågan samt utreda det framtida behovet av olika boendeformer. Den sammanfattande bedömningen för staden är att det finns ett överskott av platser på kort sikt, balans av platser på medellång sikt och att en brist uppstår på lång sikt. Förvaltningen anser att förslaget till planering för äldres boende är nyanserat och välformulerat och stödjer i allt väsentligt äldreförvaltningens förslag. I tjänsteutlåtandet ger förvaltningen kommentarer till vissa delar av förslaget.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom äldreomsorgsavdelningen. Stadsdelsnämndens pensionärsråd tar del av förslaget den 12 januari 2009. Samverkan med de fackliga organisationerna sker den 20 januari och information till landstinget ges den 20 januari.

Bakgrund

Vård- och omsorgsboendena är en gemensam resurs för staden och stora krav ställs på en samordnad planering av beståndet. Planeringen sker genom samarbete regionvis mellan stadsdelsnämnderna där referensgruppen för äldreboendepanering inom äldrenämnden verkar samordnade och rådgivande. Äldrenämnden har under 2008 haft i uppdrag att, i samarbete med kommunstyrelsen, genomföra en kartläggning av särskilda boenden för äldre, bedöma efterfrågan samt utreda det framtida behovet av olika boendeformer. Konsultföretaget Solving,

Bohlin & Strömberg har haft uppdraget att göra en inledande analys i frågan. Kommunstyrelsen har begärt yttrande från samtliga stadsdelsnämnder och stadsledningskontoret med anledning av förslaget till planering för boenden för äldre i Stockholms stad. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 30 januari 2009.

Sammanfattning av remisshandlingarna

Fram till 2018 beräknas antalet omsorgstagare kontinuerligt minska i staden, främst på grund av att antalet personer 80 år och äldre minskar under perioden. Färre personer i åldersgruppen leder till minskad resurstilldelning för äldreomsorgen som i samband med ökade kostnaderna för lokalbeståndet ställer stora krav på att effektivisera lokalutnyttjandet. Enligt USK:s prognos över vård- och omsorgsboende visar att år 2016 förväntas antalet placerade i vård- och omsorgsboende bli 380 färre än vad som angavs i den prognos som upprättades år 2007.

Äldreförvaltningen konstaterar att behoven utvecklas olika och tillgången varierar i de olika stadsdelsregionerna. För region Centrala staden, där Östermalm ingår, kommer behoven att minska med ca 14 % medan den planerade minskningen av platser endast uppgår till 1 %. Den sammanfattande bedömningen för staden är att det finns ett överskott av platser på kort sikt. En balans av platser uppstår på medellång sikt och en brist uppstår på lång sikt. Övervägandena baseras på en planering med sikte på år 2020.

Nuvarande regionindelning med fem regioner bör enligt äldreförvaltningens uppfattning omvandlas till fyra genom att Södermalm sammanförs med region Innerstaden. När det gäller planering av vård- och omsorgsboendena bör enligt äldreförvaltningens mening äldrenämnden få en tydligare roll.

I enlighet med kommunfullmäktiges beslut har valfrihetssystem införts inom vård- och omsorgsboenden och en successiv upphandling av entreprenörsdrift av kommunala vård- och omsorgsboenden har inletts. Äldreförvaltningen anser att staden noga bör överväga vilka boenden som är lämpliga eller mindre lämpliga att upphandla då de boenden som har lagts ut på entreprenad inte kan förändras under avtalsperioden. Det innebär att om det finns behov av att anpassa utbudet måste det ske i de boenden som ännu inte har upphandlats.

I och med valfrihetssystemet så det är den enskildes val som avgör om ett eventuellt överskott av platser finns i kommunal eller privat regi. Det framförs att många äldre väljer en bostad i sitt närområde och äldreförvaltningen menar att staden bör verka för att det finns tillräckligt utbud av boenden med adekvat kvalitet i varje region. Införandet av en ny lag om upphandling av privata utförare bidrar till osäkerhet om hur stor del av behovet som ska tillgodoses i kommunal regi. I dagsläget sker upphandlingen av ramavtalet enligt lagen om offentlig upphandling vilket innebär att det antal platser som ingår i avtalet sätter ett tak för det utbud av platser som kan beaktas i planeringen.

När det gäller korttidsvårdsplatser är bedömningen att utbudet kommer att minska med 20 % under prognosperioden. Däremot bedöms behovet att öka i takt med att allt fler äldre bor kvar i ordinärt boende. Äldreförvaltningen anser att korttidsvård är en viktig strategisk och ekonomisk insats. Det föreslås att staden bör ha en gemensam hållning gentemot länsstyrelsen när det gäller vad som kan anses som fullvärdiga lägenheter inom korttidsvård.

En inventering av servicehusens status visar att de flesta fastigheterna har ett stort eftersatt underhållsbehov. Tomma lägenheter finns främst i de servicehus där stadsdelsförvaltningen planerar omstrukturering eller avveckling. Bedömningen är att behovet av servicehus i sin nuvarande form inte kommer att öka under den närmaste 10-årsperioden, men att de ändå är en viktig boendeform. Äldreförvaltningens uppfattning är att ställning till servicehusens framtid i huvudsak bör avvakta äldreboendedelegationens slutbetänkande.

Regler och höga krav kring den fysiska miljön i vård- och omsorgsboendena kan bidra till att vård- och omsorgsboenden byggs om, omstruktureras och avvecklas. Även kraven på livsmedelshanteringen har höjts vilket har lett till att många tillagningskök har avvecklats. När det gäller fastigheternas status och driftekonomi så finns ett antal boenden som behöver stora underhållsinsatser. Servicehusens underhåll föreslås få en lägre prioritet tills beslut fattats om förutsättningar för eventuellt trygghetsboende. Äldreförvaltningen föreslår att fastigheter i gott skick som för närvarande inte behövs som vård- och omsorgsboenden bör disponeras av annan verksamhet inom socialtjänsten tills behovet åter ökar medan fastigheter med dålig driftsekonomi och stora investeringsbehov bör ifrågasättas som vård- och omsorgsboenden.

Insatser för att anpassa det ordinarie bostadsbeståndet har stor betydelse för äldres möjligheter att bo kvar i sin lägenhet. De kommunala bostadsbolagen arbetar på olika sätt för att öka den fysiska tillgängligheten och äldreförvaltningen anser att frågan bör tas med i den fortsatta planeringen av boenden för äldre. När det gäller seniorboende är det önskvärt att någon form av seniorboende/trygghetsboende kan erbjudas i varje region. Äldreförvaltningen föreslår att staden vid behov samordnar nyproduktion av boenden för äldre i nya stadsbyggnadsområden, som exempelvis Norra Djurgården, för att uppnå en blandad befolkning. Boendena bör även byggas så de kan om disponeras till vård- och omsorgsboenden när behoven ökar.

Äldrenämnden har haft ett uppdrag att tillsammans med kommunstyrelsen utreda förutsättningarna för en boendegaranti för äldre. Juridiska avdelningen inom stadsledningskontoret har sett över de legala förutsättningarna för en boendegaranti till anpassat boende för alla över en viss ålder och har konstaterat att det saknas lagstöd för detta.

Äldreförvaltningens förslag för region Innerstaden inkl Södermalm

När det gäller region Innerstaden inkl Södermalm (övriga regioner, se bilaga) så finns för närvarande få lediga platser. Enligt prognoserna så minskar däremot behoven på kort sikt vilket innebär att ca 160 platser bör avvecklas i regionen fram till år 2011. Äldreförvaltningen föreslår att stadsdelsnämnderna tillsammans utreder vilket eller vilka boenden som är aktuella att avveckla. De boenden som avvecklas bör användas för annan verksamhet under den period som överskott föreligger i och med att behoven kommer att öka på lång sikt. Det föreslås även att någon form av trygghetsboende eller seniorboende byggs i de nya bostadsområdena vilka vid behov kan om disponeras till vård- och omsorgsboende. När det gäller fastigheternas standard för lokaler belägna inom Östermalm så framförs det att Körsbärgården har låg boendestandard och Dianagården har ett underhållsbehov.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att förslaget till planering för äldres boende är nyanserat och väl formulerat och att hänsyn tagits till att frågorna om äldres boende är komplexa och framtiden oviss. Förvaltningen stödjer i allt väsentligt äldreförvaltningens förslag. Nedan ges kommentarer till vissa delar av förslaget.

I och med att allt fler äldre kommer bo kvar i den egna bostaden är det viktigt att det finns tillgång till trygga och anpassade bostäder. Det är angeläget att kommunen samarbetar med bostadsbolag, fastighetsägare och bostadsrättsföreningar i frågor kring tillgänglighet och sociala mötesplatser i det ordinarie boendet. I likhet med förslaget anser förvaltningen att frågan bör tas med i den fortsatta planeringen av boenden för äldre. Det är i sammanhanget viktigt att kommunen är tydlig med vad som ingår i det offentliga uppdraget och uppmuntrar människor att ta ställning till hur de vill bo när de blir äldre.

Förvaltningen ställer sig bakom äldreförvaltningens förslag att staden verkar för att det planeras in seniorboende/trygghetsboende för äldre i nyproduktionen samt att det är önskvärt att denna boendeform kan erbjudas i varje region. Som många undersökningar belyser så behövs en boendeform som är ett komplement till ordinärt boende och vård- och omsorgsboende där aspekter som trygghet, gemensamhetslokaler och god tillgänglighet är viktiga. Om den äldre får tillgång till seniorboende kan det bidra till att behovet av heldygnsomsorg skjuts upp eller uteblir.

Valfrihetssystemet ställer krav på flexibilitet i planeringen av att anpassa utbudet till efterfrågan. Det är viktigt att följa effekterna av valfrihetssystemet då det är den enskildes val som avgör var eventuellt överutbud av platser finns. Boendets inriktning och ”rykte” är faktorer som påverkar valet och att de flesta äldre vill bo kvar inom sitt tidigare bostadsområde. Köerna till boendena inom Östermalm är relativt korta och behoven kan tillgodoses förhållandevis snabbt. Bedömningen att en beredskap för omstrukturering behövs inom

innerstadsregionen för att möta de minskade behoven på kort sikt. Förvaltningen är positiv till att Södermalm inkluderas i region Innerstaden då det ger goda förutsättningar för planering av platserna.

Som förslaget belyser så anser förvaltningen att korttidsvård är en viktigt strategisk och ekonomisk insats för att fördröja eller i vissa fall undvika behov av heldygnssomsorg. Förvaltningen ser ett ökat behov av korttidsvård och anser att det är angeläget att detta tillgodoses på särskilda enheter inom den egna regionen.

Förvaltningen stödjer förslaget att lämpliga vård- och omsorgsboenden omdisponeras till annan verksamhet i avvaktan på att behoven åter ökar. För att möjliggöra denna lösning är det, som äldreförvaltningen påpekar, viktigt att noga överväga vilka boenden som är lämpliga att upphandla utifrån underhållsbehov, driftsekonomi etc. Inom förvaltningen så pågår för närvarande utredning om att bygga en förskola i entréplanet på Rio vård- och omsorgsboende. En ombyggnation skulle leda till att minska det totala antalet platser med någon eller några lägenheter samt effektivisera nyttjandet av lokalytor.

Som äldreförvaltningen konstaterar är det är många faktorer att ta hänsyn till vid bedömningen av hur behoven kan komma att tillgodoses, bland annat har hemtjänsten under senaste åren utvecklats till att klara av mycket omfattande omvårdnadsbehov. Stadens nya riktlinjer för biståndshandläggning anger att otrygghet och ålder ska ges större hänsyn vid bedömningen av servicehusboende. Förvaltningen har till viss del märkt av att detta oftare beaktas i den rättspraxis som tillämpas och menar att detta kan behöva ges en större vikt i bedömning av hur behoven kan komma att tillgodoses. En annan faktor är ökande antal utomkommunala ansökningar till följd av att valfrihetssystemet försvårar för andra kommuner att köpa platser inom Stockholms stad.

När det gäller specialinriktad heldygnssomsorg förespråkar förvaltningen en gemensam diskussion och inventering. Som äldreförvaltningen lyfter fram att det kan finnas för få incitament för bl.a. privata vårdgivare att starta profilboenden då de ofta är dyrare och efterfrågan kan variera över tid.

Bilaga

Remisshandlingar från kommunstyrelsen – planering för boenden för äldre i Stockholms stad